

Тимченко Н.М.

Херсонська державна морська академія

Кузьменко О.Ю.

Херсонська державна морська академія

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ОРІЄНТИРІВ РОЗВИТКУ ЛОГІСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Статтю присвячено дослідженню сучасних проблем та стратегічних напрямів розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств. У сучасних умовах глобалізованого світового простору роль транспорту у функціонуванні суспільного відтворення суттєво зростає. Сучасні засоби комунікації спрощують процеси спілкування, обміну документами та водночас ставлять нові вимоги до оперативності переміщення людей та матеріальних благ. Маючи змогу миттєво замовити необхідний товар у будь-якій точці світу, споживачі очікують максимально швидкої його доставки. Так само поширення міжнародної співпраці в усіх сферах бізнесу вимагає мобільності й від людей: іноді виникає потреба за одну добу побувати у трьох різних точках світу. Всі ці потреби задовольняють транспортні підприємства. Ефективність функціонування транспортних підприємств забезпечується бізнес-середовищем, ключовим елементом котрого виступає інфраструктура, зокрема логістична. Відповідно, саме турбулентність розвитку економіки та суспільства зумовлює актуальність досліджень у сфері розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств. Автором проаналізовано основні типи сучасних транспортних підприємств та складники інфраструктури їх розвитку. Виокремлено логістичну складову частину інфраструктури транспортних підприємств у їх загальній сукупності. У статті обґрунтовано стратегічні орієнтири забезпечення ефективності логістичної інфраструктури транспортних підприємств шляхом окреслення найгостріших проблем, визначення способів їх подолання, характеристики поточного стану та визначення бажаного рівня розвитку. Досягнення окреслених стратегічних орієнтирів дозволить знизити вартість перевезень, поліпшити їх якість та оперативність, створити умови здорової конкуренції перевізників, особливо у сфері пошуку клієнта, а не додаткового заробітку з тих споживачів, які вже вимушено звернулися до певного перевізника. За умови досягнення бажаного рівня розвитку логістичної інфраструктури стає можливою повна інтеграція вітчизняних транспортних підприємств у світовий простір перевезень, збалансування інтересів перевізників та споживачів транспортних послуг, а в результаті – зростання надходжень до бюджету від даної галузі. Звичайно, ефективна транспортно-логістична система потребує значних інвестицій, але при цьому сама виступає компонентом створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, тобто здатна буде генерувати приплив інвестицій в інші сфери економіки в майбутньому. Запропоновані заходи дозволять суттєво покращити ефективність функціонування транспортних підприємств, підвищити якість перевезень та створити передумови інтеграції Української транспортної системи у світовий простір.

Ключові слова: інфраструктура, логістика, перевезення, розвиток, стратегія, транспорт.

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізованого світового простору роль транспорту у функціонуванні суспільного відтворення суттєво зростає. Сучасні засоби комунікації спрощують процеси спілкування, обміну документами та водночас ставлять нові вимоги до оперативності переміщення людей та матеріальних благ. Маючи змогу миттєво замовити необхідний товар у будь-якій точці світу, споживачі очікують максимально швидкої його доставки. Так само поширення міжнародної співпраці в усіх сферах бізнесу вимагає мобільності й від людей: іноді виникає потреба за

одну добу побувати у трьох різних точках світу. Всі ці потреби задовольняють транспортні підприємства.

Ефективність функціонування транспортних підприємств забезпечується бізнес-середовищем, ключовим елементом котрого виступає інфраструктура, зокрема логістична. Відповідно, саме турбулентність розвитку економіки та суспільства зумовлює актуальність досліджень у сфері розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням дослідження стратегії розвитку тран-

спортних підприємств в цілому та окремих їх видів присвячено суттєву увагу науковців, зокрема таких, як В.С. Івашкевич, Т.Г. Сухорукова, М.О. Устенко та ін. Особливості розвитку логістичної інфраструктури досліджували С.М. Войт, В.Л. Дикань, К.В. Завгородній, О.М. Зборовська, Я.М. Панчишин тощо. Однак, не применшуючи здобутки дослідників, все ж варто відзначити, що стрімкі модифікації сучасного середовища зумовлюють потребу в перегляді сутності стратегічних орієнтирів розвитку логістичної інфраструктури, забезпеченні їх пластичності та адаптивності, пошуку універсальних інструментів.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування основних елементів та стратегічних орієнтирів розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств у сучасних умовах. Досягнення мети забезпечене виконанням послідовних завдань, основними серед яких є огляд сучасних видів транспортних підприємств, визначення сучасного складу інфраструктури їх розвитку та логістичного її складника, обґрунтування стратегічних орієнтирів забезпечення ефективності логістичної інфраструктури транспортних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. До транспортних підприємств традиційно відносять залізничні, авіаційні, автомобільні, водні та трубопровідні. Однак в умовах світової пандемії суттєво зросла роль таких нетипових видів транспортування вантажів, як за допомогою велосипедних та пішохідних кур'єрів. Розвиток техніки і технологій зумовлює посилення уваги до електротранспорту, безпілотних технологій, що зумовлює взаємне проникнення традиційних форм. У відносно близькій перспективі варто буде говорити про новітні форми транспортних підприємств: гіпершвидкісного (наприклад, Hyperloop) та космічного. Нині такі види транспорту виглядають футуристично, але технології розвиваються швидко, пілотні проекти випробовуються, а тому стратегічні орієнтири розвитку повинні враховувати такі перспективи.

Інфраструктура транспортних підприємств покликана забезпечувати умови ефективного, безперебійного їх функціонування, а відповідно, має включати цілий комплекс елементів, зокрема: залізничне полотно, залізничні вузли, станції, депо; автомобільні дороги, автомагістралі, стоянки, автозаправні станції, світлофори, дорожні знаки й розмітку, шляхопроводи й мости; авіаційні коридори, диспетчерські служби, аеропорти, злітно-посадкові смуги й майданчики; навігаційні

шляхи, порти, лоцманські послуги; вантажні термінали, вагові центри, складські й ремонтні установи тощо. Перелік елементів транспортної інфраструктури є безмежним та постійно доповнюється. Так, сьогодні він охоплює такі нові елементи, як станції заряджання електрокарів, систему супутникової навігації, місця відпочинку та побуту пасажирів, окремі елементи рухомого складу, в т.ч. додаткових складових тощо.

У складі елементів інфраструктури транспортних підприємств окремо виділяють логістичну складову частину як сукупність інструментів і методів забезпечення ефективності їх функціонування. Сучасне суспільне відтворення, перерозподіл ресурсів та задоволення потреб споживачів неможливе без транспортування матеріальних благ та пасажирів. Процеси транспортування охоплюють їх підготовку, експедирування, вантажопереробку, пакування, страхування вантажів та пасажирів тощо. Більшість із цих складників реалізує система транспортної логістики, котра оптимізує процеси переміщення вантажів та пасажирів.

Логістичний компонент транспортної інфраструктури покликаний:

- систематизувати транспортні процеси шляхом створення відповідних коридорів і ланцюгів транспортування;
- забезпечувати ефективне перевезення з використанням різних видів транспорту;
- створювати передумови оперативної взаємодії транспортної та складської компоненти перевезень;
- забезпечувати синхронність та ритмічність виробничих і транспортних процесів;
- сприяти вибору найбільш ефективного способу транспортування та вибору виду транспорту і маршруту;
- знизити сукупні транспортні витрати підприємств та фізичних осіб.

Сучасні ринкові умови, особливо глобалізація, зумовлюють активний розвиток транснаціонального бізнесу, в т.ч. у сфері логістики. Так, близько 35% відповідного ринку займають 30 найбільших логістичних підприємств світу [1], котрі у свою чергу значно розширюють географію безперервних перевезень та технічно ускладнюють процес їх організації шляхом масового впровадження новітніх інформаційних технологій та сучасної техніки.

Відповідно, однією зі стратегічних задач розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств в Україні має стати побудова внутрішньої транспортно-логістичної системи, котра буде

повністю інтегрована у світовий простір, однак працюватиме завдяки вітчизняним суб'єктам господарювання. Дана система повинна забезпечити ефективну взаємодію учасників транспортно-розподільного процесу на всіх етапах суспільного відтворення. Ідеальний варіант – це налагоджена робота диспетчерської служби таким чином, що не виробник шукає перевізника своїх товарів, а логістична система сама пропонує виробникам оптимальні способи перевезення. Досягнення такого рівня розвитку транспортно-логістичної системи передбачає: створення умов здорової конкуренції у транспортному сегменті шляхом зниження ролі держави та повної лібералізації; модернізацію додаткових і супутніх елементів транспортної інфраструктури; уніфікацію та універсалізацію транспортних технологій та засобів тощо.

Особливостями транспортних підприємств України, що стримують розвиток логістичної інфраструктури, є застарілість рухомого складу, котра, як ланцюгова реакція, спричиняє високу собівартість перевезень, недостатній рівень конкурентоспроможності вітчизняних транспортних підприємств на тлі високого рівня проникнення іноземних перевізників на вітчизняний ринок, низька якість пасажирських перевезень, низький рівень розвитку шляхів тощо [2]. Відповідно, подолання поточних проблем транспортних підприємств України має стати наступним стратегічним орієнтиром розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств.

Загальновідомо, що Україна вирізняється надзвичайно вигідним географічним положенням, а тому має високий транзитний транспортний потенціал. Однак, виходячи із сучасних реалій, даний потенціал залишається нереалізованим. Значна кількість морських перевізників намагається оминати українські порти через високий рівень коруптованості їхньої адміністрації та органів митниці. Вартість послуг вітчизняної залізниці в рази вища, аніж у країнах Європи. Вітчизняні авіаперевезення забезпечуються застарілими літаками, навантажувачами та терміналами [3]. У результаті дестабілізації політичної ситуації, порушення суверенітету України та її цілісності, масштабної антитерористичної операції та тимчасової анексії значної частини територій суттєво знизилась завантаженість трубопроводів, однак за рахунок альтернативних постачальників її вдалося відновити. Отже, наступним стратегічним орієнтиром розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств має стати забезпечення конкурентоспроможності вітчизня-

них перевізників та реалізація транзитного потенціалу України.

Важливим елементом стратегічного розвитку як транспортних підприємств, так і їхньої логістичної інфраструктури є державна підтримка та стимулювання модернізаційних процесів, зокрема в частині розвитку енергоефективного рухомого складу та ІТ-технологій у сфері логістики, а також державного регулювання цін та тарифів у галузі перевезень [4]. Окрім того, важливим напрямом саме державного сприяння має стати гармонізація вітчизняного законодавства у сфері транспорту із світовими нормативами та міжнародними нормами.

У контексті пошуку стратегічних орієнтирів розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств варто саме поняття логістики розглядати у таких основних напрямках:

- мікрологістика – логістика виробничих процесів;
- транспортна логістика – логістика вантажопотоків та супутніх потоків (інформаційних, фінансових, сервісних, матеріальних тощо);
- макрологістика – логістика руху товарів, включаючи складський її компонент;
- логістика пасажирських перевезень [5].

Стратегічні напрями розвитку можуть різнитися за виокремленими видами логістики, але все ж планові орієнтири та цілі розвитку будуть близькими. Відповідно, наступним стратегічним орієнтиром розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств є диверсифікація та взаємне узгодження перспективних завдань діяльності різних типів елементів логістики.

Транспортний бізнес, як і будь-який інший сучасний вид підприємницької діяльності, має бути відповідальним. У даному контексті йдеться передусім про екологізацію транспортних послуг, адже саме перевезення є одним з основних джерел забруднення навколишнього середовища. Відповідно, забезпечення екологічності перевезень є наступним стратегічним орієнтиром розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств.

Важливим елементом розвитку логістичної інфраструктури є пошук нових форм термінової доставки (just-in-time delivery), котра натепер, зважаючи на пандемію вірусу у світі, виходить на перший план уваги транспортних підприємств. Така форма доставки створює швидкий вхідний грошовий потік, високу додану вартість, але є організаційно складною та ризикованою. Збій на будь-якому етапі ланцюжку реалізації доставки може звести нанівець усі логістичні заходи та зусилля, відповідно, він має

бути максимально коротким: виробник – кур'єр – споживач [6]. Процеси логістики включаються на етапі прийняття замовлення, підбору кур'єра, вибору маршруту та отримання оплати від споживача. Тому процеси just-in-time delivery забезпечуються засобами мультимодального транспорту (автомобілі, мотоцикли, скутери, велосипеди, електросамокати, ролики, піші кур'єри тощо), сучасними бездротовими платіжними терміналами для різноманітних форм оплати товарів та послуг, системами оперативної супутникової навігації, а відповідно, і постійним швидкісним бездротовим Інтернетом. Слід зазначити, що саме каналами інформаційно-технологічних комунікацій, у порівнянні з розвиненими країнами, вітчизняне населення та автотранспортні підприємства забезпечені на високому рівні. Бездротовий швидкісний Інтернет в Україні доступний, покриття якісне, а тарифи порівняно низькі.

Отже, можемо узагальнити основні стратегічні орієнтири розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств таким чином (рис. 1).

Розвиток логістичної інфраструктури транспортних підприємств дозволить не лише покращити якість роботи транспортних підприємств, зокрема в частині створення передумов розширення комерційної ініціативи, скорочення обігових витрат та зростання рентабельності діяльності, а й може стати поштовхом для розвитку інших галузей економіки. Розвинена транспортна система всередині країни та її інтегрованість у світовий простір забезпечує доступність та мобільність ресурсів для всіх сфер виробництва, оперативність поставок та оптимальні умови для ритмічності виробничих процесів.

Будь-який розвиток потребує інвестицій та державної підтримки відповідної галузі. У такому випадку роль держави полягає в забезпеченні сприятливого інвестиційного клімату шляхом формування урядових гарантій щодо вкладень у пріоритетну галузь, податкових преференцій, ліберальних та рівних умов, інформаційної відкритості тощо. Конкретними державними кроками в напрямі розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств можуть стати такі заходи:

- створення транспортно-логістичних парків, котрі поєднуюватимуть транспортні термінали та складські комплекси з необхідними умовами як короткострокового, так і довгострокового зберігання товарів, що забезпечить високу маневреність оптово-посередницьких ланцюгів торгівлі та транспортування;

- координація транспортних потоків за оптимальними маршрутами, тобто створення обладнаних доріг та залізниць, вагових пунктів, вузлів

перевантаження тощо. Органи місцевого самоврядування повинні брати активну участь у створенні загальнодержавних транспортних маршрутів, визначаючи безпечні їх складники, враховуючи інтереси населення та перевізників;

- розроблення методичних рекомендацій щодо договірних відносин у сфері логістики, алгоритмів укладання угод, їх типового змісту, рекомендацій щодо типів страхування вантажу і транспорту;

- часткове державне регулювання цін і тарифів у сфері транспорту;

- часткова приватизація елементів транспортної інфраструктури, котра перебуває у власності держави сьогодні.

Головним стимулом та умовою розвитку логістичної інфраструктури та транспортних підприємств загалом залишається нарощення обсягів промислового виробництва в країні, товарних потоків, у т.ч. експортно-імпортних. Основною умовою є реальність товарообороту, а не виведення капіталу за межі України.

Висновки. У результаті дослідження вдалося виявити основні складнощі сучасної логістичної інфраструктури та стратегічні орієнтири її розвитку. Запропоновані кроки дозволять створити ефективну логістичну систему, котра дозволить підвищити не лише ефективність процесів надання транспортних послуг, а й забезпечити взаємну координацію різних видів транспорту та відповідних підприємств, сприяючи тим самим економічному розвитку суб'єктів господарювання. Натепер постає гостра необхідність у створенні новітньої системи логістичного управління, котра ґрунтується на використанні супутникових технологій, інформаційних ресурсів та навіть систем Big Data. Досягнення окреслених стратегічних орієнтирів дозволить знизити вартість перевезень, поліпшити їхню якість та оперативність, створити умови здорової конкуренції перевізників, особливо у сфері пошуку клієнта, а не додаткового заробітку з тих споживачів, які вже вимушено звернулися до певного перевізника. За умови досягнення бажаного рівня розвитку логістичної інфраструктури стає можливою повна інтеграція вітчизняних транспортних підприємств у світовий простір перевезень, збалансування інтересів перевізників та споживачів транспортних послуг, а в результаті – зростання надходжень до бюджету від даної галузі. Звичайно, ефективна транспортно-логістична система потребує значних інвестицій, але при цьому сама виступає компонентом створення сприятливого інвестиційного клімату в країні, тобто здатна буде генерувати приплив інвестицій в інші сфери економіки в майбутньому.

Стратегічна ціль	Поточний стан	Бажаний стан (орієнтир)
Побудова внутрішньої транспортно-логістичної системи	Відсутня або зароджується	Логістична система працює на випередження замовлення оптимального перевезення
Подолання поточних проблем транспортних підприємств України	Підприємства долають самостійно	Відсутність перелічених проблем
Забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних перевізників та реалізація транзитного потенціалу України	Конкурентоспроможність дуже низька, потенціал не реалізовано	Україна повертає статус центру перетину транзитних шляхів та перевезень, особливо морських та автомобільних. Маючи літаки Руслан та Мрія, стає лідером вантажних авіаперевезень
Державна підтримка та стимулювання модернізаційних процесів, гармонізація вітчизняного законодавства у сфері транспорту зі світовими нормативами та міжнародними нормами	Перебуває на початковому етапі реалізації	Законодавче поле, нормативи та стандарти гармонізовано. Рухомий склад та логістична інфраструктура максимально технологічні та новітні
Диверсифікація та взаємне узгодження перспективних завдань діяльності різних типів елементів логістики	Кожне підприємство працює автономно	Створено бізнес-пул транспортних підприємств, котрий виконує координуючі функції
Забезпечення екологічності перевезень	Мало-врегульоване	Перевезення максимально екологічні
Розвиток just-in-time delivery	Імплементується закордонний досвід	Досягнуто світового рівня розвитку, в т.ч. із використанням безпілотних технологій

Рис. 1. Основні стратегічні орієнтири розвитку логістичної інфраструктури транспортних підприємств

Список літератури:

1. Войт С.М., Завгородній К.В. Стратегічні орієнтири розвитку транспортно-логістичної інфраструктури України та її регіонів. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки*. 2015. № 8. С. 730–732.
2. Дикань В.Л., Панчишин Я. М. Основи логістичної інтеграції при формуванні логістичних систем. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 26. С. 60–63.
3. Зборовська О.М. Актуальність використання логістики у виробничо-господарській діяльності підприємств. *Вестник національного технічного університету «ХПИ»*. 2010. № 5. С. 36–42.
4. Сухорукова Т.Г. Характеристика класифікаційних ознак транспортної логістики. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2014. № 47. С. 51–57.
5. Устенко М.О. Основні напрямки розвитку та завдання транспортної логістики. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 5. URL: <http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven>

2015-р/792-ustenko-m-o-osnovni-napryamki-rozvitku-ta-zavdannya-transportnoji-logistiki (дата звернення: 01.09.2020).

6. Устенко М.О., Івашкевич В.С. Перспективи розвитку транспортно-логістичних систем України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2017. № 59. С. 84–90.

Tymchenko N.M., Kuzmenko O.Yu. FORMATION OF STRATEGIC GUIDELINES FOR THE DEVELOPMENT OF LOGISTICS INFRASTRUCTURE OF TRANSPORT ENTERPRISES

The article is devoted to the study of modern problems and strategic directions of overcoming the development of logistics infrastructure of transport enterprises. In the current conditions of the globalized world space, the role of transport in the functioning of social reproduction is growing significantly. Modern means of communication simplify the processes of communication, exchange of documents and, at the same time, set new requirements for the efficiency of movement of people and material goods. Being able to instantly order the necessary product anywhere in the world, consumers expect the fastest possible delivery. Similarly, the spread of international cooperation in all areas of business requires mobility from people: sometimes there is a need to visit three different parts of the world in one day. All these needs are met by transport companies. The efficiency of transport enterprises is ensured by the business environment, a key element of which is the infrastructure, in particular logistics. Accordingly, it is the turbulence in the development of the economy and society that determines the relevance of research in the field of development of logistics infrastructure of transport enterprises. The author analyzes the main types of modern transport enterprises and components of the infrastructure of their development. The logistic component of the infrastructure of transport enterprises in their total population is singled out. The article substantiates the strategic guidelines for ensuring the efficiency of the logistics infrastructure of transport enterprises by outlining the most acute problems, identifying ways to overcome them, characterizing the current situation and determining the desired level of development. Achieving the outlined strategic guidelines will reduce the cost of transportation, improve their quality and efficiency, create conditions for healthy competition of carriers, especially in finding customers, rather than additional earnings from those consumers who have already been forced to turn to a particular carrier. If the desired level of logistics infrastructure development is achieved, full integration of domestic transport enterprises into the world transport space, balancing the interests of carriers and consumers of transport services, and increasing budget revenues from this industry as a result. Of course, an efficient transport and logistics system requires significant investment, but at the same time, it itself is a component of creating a favorable investment climate in the country, till it will be able to generate an influx of investment in other sectors of the economy in the future.

Key words: infrastructure, logistics, transportation, development, strategy, transport.